Gørdings El-forsyning

Af Bent Johansen, Pilevænget, Gørding

I 1905 stiftedes Gørding Elektricitetsværk som et andelsværk, og samme år, den 22. december, underskrives skøde på et stykke jord beliggende ved jernbanen, til brug for opførelse af en el-bygning. Købesummen blev 250 kr., og sælger var købmand Hans Skou Jensen. Den opførte bygning står endnu, dog minus skorstenen (Nørregade 2b). Drivkraften var en kulbaseret dampmaskine og forsyningsområdet var stationsbyen.

Et andet privat værk blev bygget året efter af møller L. M. Lauridsen på

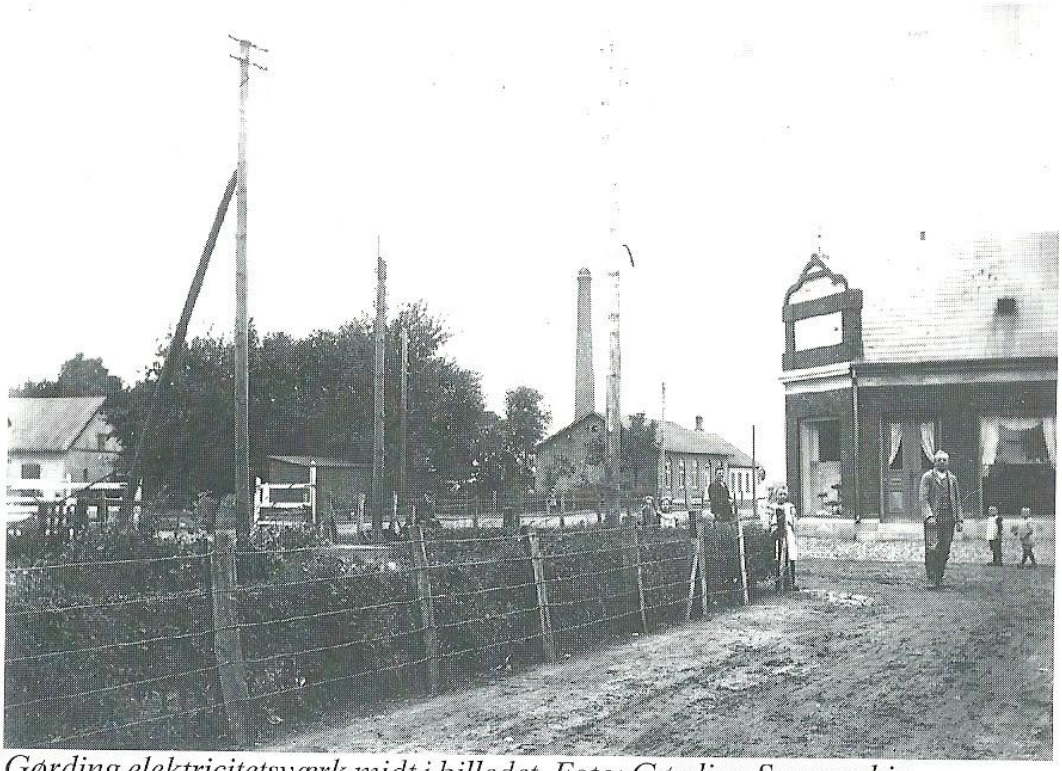

Gørding elektricitetsværk midt i billedet. Foto: Gørding Sognearkiv.

Møllegården, hvor man udnyttede vandkraften fra åen. Strømmen herfra blev brugt i »Gl. Gørding By«.

Økonomien i stations-værket kunne ikke hænge sammen, og man begyndte allerede i 1908 at overveje, om man eventuelt kunne sælge værket til

L. M. Lauridsen, men det blev først en realitet en halv snes år senere.

I 1919 foreligger tre forslag til at sikre den videre el-forsyning.:

1. Købe Gørding Mølle med el-værk
2. L. M. Lauridsen påtager sig hele forsyningen mod at købe el-bygningen ved banen.
3. Købe el-værket ved møllen og samkøre det med stationsværket.

Resultatet af en række forhandlinger bliver, at Gørding Elværk den 27. august 1919 køber møllen med vandkraft, samt alt el-produktionsudstyr. Købesum: 70.000 kr., overtagelse pr. 1. oktober samme år. 184 forbrugere var da tilsluttet. Bygningen ved banen tænkes afhændet for 8.000 kr.

De følgende år er mest præget af udbygning og forbedring af produktionsanlægget. I 1924 nævnes, at forbruget af el har været mindre i det forløbne år, hvilket må tilskrives, at klædefabrikken ved åen er brændt. Samme år anmoder biografdirektør Johnsen om nedsættelse af prisen på lys fra 6 øre pr. kw til 4 øre – dette imødekommes.

På generalforsamlingen i 1928 meddeles det, at der nu er indgået aftale med møller Ravn, Gørding Mølle (nuværende Gert Hansens mølle), om at han leverer strøm i tilfælde af produktionssvigt på værket ved åen. Det blev der absolut brug for i oktober 1930.

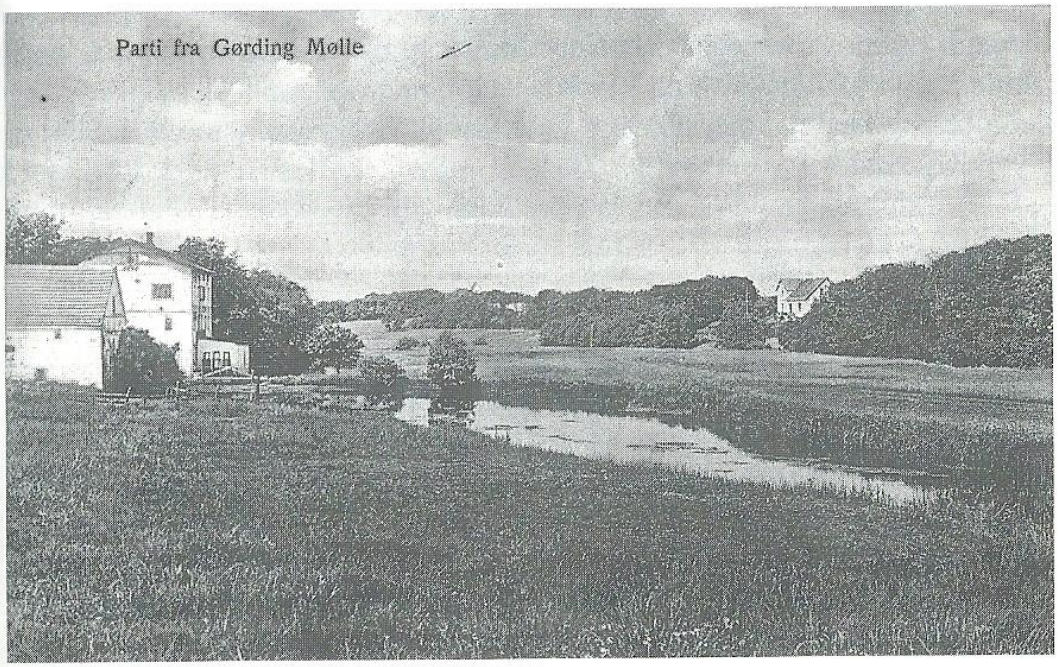

Gørding Mølle omkring 1925. Foto: Gørding Sognearkiv.

Elværket brænder

Lørdag nat, den 20. oktober, nedbrændte elværket fuldstændigt. Ilden opstod i en automatisk »celle-skifter« til de store akkumulatorer i stueetagen. Det var i allersidste øjeblik, at bestyrerparret Jepsen reddede sig ud fra deres lejlighed, som lå over værket. Allerede 9 dage senere drøftedes på et ekstraordinært møde, om man skulle bygge nyt på stedet eller evt. oppe i byen. Læge Jensen foreslog bestyrelsen, at den grundigt undersøgte muligheden og betingelserne for at overgå til højspænding (vekselstrøm). Denne forsyningsform blev først en kendsgerning 30 år senere, bestyrelsen mente, at et nyt jævnstrømsanlæg fortsat var den økonomisk mest fordelagtige løsning.

Første november 1930 forlyder det, at man efter nogen debat har købt ny grund i Nørregade til en pris på 3.000 kr., og 18. november er arbejdsopgaverne efter licitation fordelt på de forskellige håndværkere. Det drejer sig om produktionshal og bestyrerbolig i Nørregade, der hvor Gørding Fjernvarme i dag har til huse. Allerede 4. december er man klar med rejsekransen, og 2. januar 1931 kan man læse, at »mørketiden i Gørding« er forbi, da turbinen og dieselmotoren på værket ved åen sender strøm til akkumulatoren på det nye værk. Det nye værk plus reparation af det nedbrændte beløb sig til 146.600 kr.

30erne er generelt rolige år, men forbrugernes restancer er et tiltagende problem. I 1940 vedtages en større udvidelse og forbedring af dæmningen ved åen. Dette skønnedes at kunne øge produktionen 20-30%, hvilket var nødvendigt, da man på grund af krigen ikke skulle påregne at kunne købe større mængder dieselolie end hidtil. Det vedtages i 1941 at lade opstille en dynamo på mejeriet og lade det producere strøm til værket, samt at landmænd kun må bruge kraft på visse dage. Ligeledes indkøbes en flyvemaskinemotor med gasgenerator. Altsammen grundet krigen. Samme år hæves bestyrer Th. Andersens årsløn til 3.600 kr.

På et bestyrelsesmøde 7. maj 1947 vedtager man at give et favorabelt tilbud på strøm til kirken.

El- og varmeværk under samme tag

Generalforsamlingen den 29. marts 1950 opfordrer bestyrelsen til at undersøge mulighederne for et fjernvarmeanlæg. 1950 præges af mange møder for at finde en model for el- og varmeforsyning. Resultatet bliver, at varmeforbrugerne danner deres egen forening og aftager overskudsvarme fra elværket. Varmeværket indrettes på samme parcel som el-værket, Nørregade 55.

På generalforsamlingen i 1955 vedtages at købe vekselstrøm fra Karlsgårde, lade den ensrette og tilslutte ledningsnettet syd for banen.

Ny gadebelysning med neonrør vedtages i 1959. Prisen herfor er ca. 45.000

kr. Pengene er indkommet ved en husstandsindsamling (15.000 kr.), kommunen (15.000 kr.) samt en gave (5.000 kr.), der stammede fra det gamle forsamlingshus i stationsbyen, resten som lån i Sparekassen.

Ønsket om vekselstrøm trænger sig på fra manges side. Alle forbrugere nord for åen og vest for tårnet på Risagervej i lige linie langs den gamle »Ilstedkirkevej« til åen tilsluttes i 1960.

På en ekstraordinær generalforsamling den 7. april samme år bemyndiges bestyrelsen til at sælge elværkets bygninger til fjernvarmen. Dette sker til en sum på 45.000 kr. med overtagelse pr. 1. januar 1964. Sønderbyen overgår til vekselstrøm 1961, Nørregade 1962 og resten i 1963.

I september 1962 sælges anlægget ved åen til Peter Larsen, Møllegården, for 40.000 kr. Bestyrer Th. Andersen opsiges pr. 1. oktober 1963, men fortsætter på visse betingelser til den endelige afvikling af jævnstrømsforsyningen er slut, hvilket forventes at blive omkring årsskiftet 1965.

En epoke i Gørdings historie er slut, da bestyrer og bestyrelse mødes i Nørregade-værkets maskinrum den 8. oktober 1963 og præcis kl. 21.22 standser de maskiner, der har været i gang siden 1931. Hele forsyningen kommer nu fra Karlsgårde, men al lokal vedligehold, udvidelser m.m. sorterer stadig under bestyrelsen.

Gørding Kommune overtager pr. 1. april 1964 gadebelysningen vederlagsfrit og ubehæftet.

Fra 17. november 1969 sorterer alle forhold omkring el-forsyning under S.A.E.F., og et likvidationsudvalg, bestående af den siddende bestyrelse nedsættes. Dette udvalg holder sit sidste møde den 14. august 1972, hvor kassebeholdningen på 4.080 kr. fordeles på følgende måde: 1.000 kr. til el-installation i en kommende spejderhytte, og resten til »indkøb af juletræer og driften af disse i Kirkebyen og ved Stationen«.

Kilder:
Elværkets protokoller.